

**In 1963 is Pim te Wechel één van de 68 toerrijders  
(van de 10.000 deelnemers)  
die naast de 57 wedstrijdrijders  
de Elfstedentocht uitrijdt !**



De leiding van het hordekamp 1957 in Kotten bij Winterswijk.  
Vlnr **Pim te Wechel**, Lien Menkhorst, Pieter van Rijn,  
Maïke Nooyen, Tim Krooneman



Bij het afscheid van Oûbaas Stigter als groepsvoorzitter in 1959,  
is **Pim te Wechel** de 5e persoon van rechts in de rij

# Pim te Wechel: één van de 69 van '63

Morgen is het 41 jaar geleden dat de legendarische Elfstedentocht van 1963 werd gereden. De zwaarste ooit. Naast de 58 wedstrijdrijders die op tijd binnenkwamen, volbrachten ook nog 69 toerrijders de uitputtingslag. Één inwoner van Arnhem behoorde tot deze selecte groep, Pim te Wechel.

Door LEO HEUS

**WEERSELO** • De Elfstedentocht van 1963 was monstrueus. Slechts 69 van de 10.000 gestarte toerrijders haalden de finish. „Van de omgeving, van de mensen, kan ik me niets meer herinneren. Het bruggetje bij Barthlehiem? Niet gezien. Alleen de scheuren in het ijs zijn me bij gebleven. Je had niet de tijd om op of om te kijken, want je moest je op de scheuren concentreren. Tweehonderd kilometer lang, vooral toen het donker werd.” Flarden herinnering komen terug bij de 63-jarige Pim te Wechel. Nu is hij inwoner van Weerselo in Twente, destijds woonde hij op de Mesdaglaan 62 in Arnhem.

Hij is altijd een man van ongewisse uitdagingen geweest. „'s Morgens vertrekken en niet weten waar je 's avonds uitkomt, dat vind ik mooi.”

Te Wechel is bepaald geen grijze muis. „Ik wil niet op een man als Olivier B. Bommel lijken, die altijd dezelfde jas aan heeft. Je moet de drive hebben om aparte dingen te doen. Als je straks, op het eind van je leven, met een gouden rollator door Benidorm loopt, heb je het niet goed gedaan. Laat mij maar met een roestige rollator door Benidorm lopen. Wandelen doe ik veel, maar niet het Pieterpad. Saai, bij Gramsbergen krijg je een stuk van zeventig kilometer asfalt.” Op 18 januari 1963 wist Te Wechel wel waar hij die dag wilde eindigen, de Grote Wielen. „Matige tot strenge vorst en stuifneeuw. Wind: matig tot krachtig. Ijstoestand: slecht. Temperatuur: 's morgens -11 °C, 's middags -5 °C’, luidde het weerbericht. Het zou een zware klus worden, temeer daar Te Wechel in een relatief late startgroep was ingedeeld, 7.10 uur.

„Ik heb altijd een vreselijke hekel aan drukte gehad. Daarom ben ik bijvoorbeeld ook nooit in Parijs geweest. In die Elfstedentocht schrok ik me dood, wat een ge-

doe. Toen het om 8 uur licht werd zag ik één groot slingerend lint van schaatsers. De Kalverstraat op zaterdagmiddag was er niets bij. 'Ik hou hier mee op', dacht ik. Om het leuk te houden ben ik op een gegeven moment gaan inhalen. 'Het is geen vijfhonderd meter sprint', riepen ze vanaf de kant. Vooral vanaf Stavoren werd het leuk om van groepje naar groepje te springen, omdat we wind tegen kregen. In Bolsward kwam ik in een groepje jongens terecht dat net zo hard reed. Maar die gingen op een gegeven moment ergens pannenkoeken eten, omdat ze zo stom waren geweest om brood mee te nemen. Het brood was bevroren.”

Hij slikt even, roept de beelden en de sfeer van weleer terug. Toen hij om 18.30 uur in Barthlehiem arriveerde, was het donker geworden. Alleen ging hij de hel van de Dokkumer Ee in. Achter hem ontstond een waar slagveld. Duizenden deelnemers werden van het ijs gehaald, omdat zij geen kans meer hadden om te finishen, en groot risico op bevroren ledematen liepen.

„In Dokkum heb ik ze nog voor de gek gehouden toen ze vroegen wat er nog allemaal achter me reed. 'Er komt een hele groep aan', riep ik. Maar volgens mijn

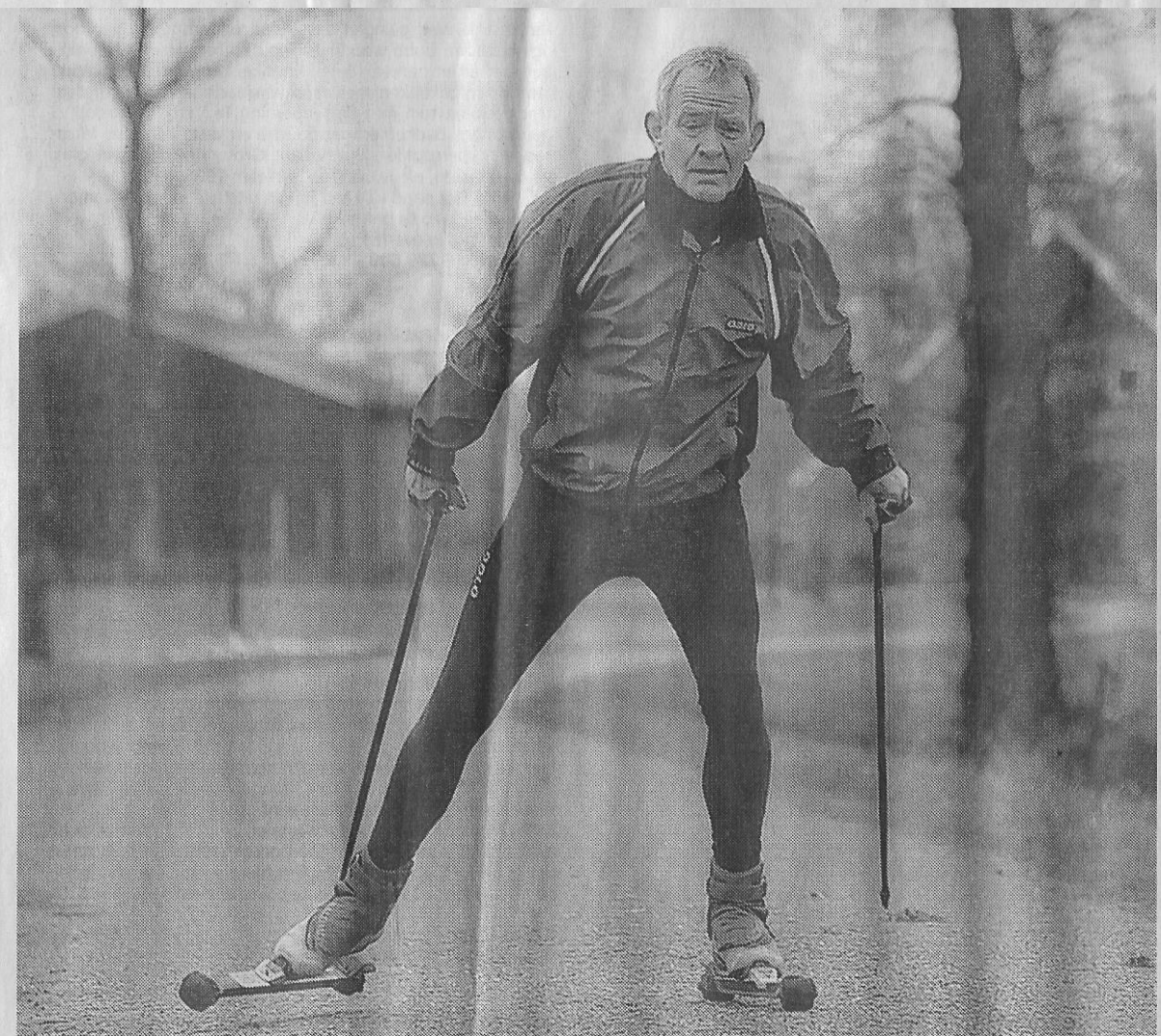
gevoel kwam er in werkelijkheid niemand meer. Vanaf Dokkum ben ik heel veel gevallen. Je zag geen ijs meer, alleen maar sneeuwduinen. Terug in Barthlehiem werd ik aangehouden. Het was te gevaarlijk om alleen door te gaan. Ik moest wachten op de volgende rijder, met z'n tweeën mocht het wel.”

Met 'ene Hans Bloemsma uit Beverwijk' reed Te Wechel het barre slottraject naar de finish op de Grote Wielen. Anderhalf uur ploeteren, het voelde aan als tien uur. „Dat sprintje met die Bloemsma heb ik gewonnen. Nee, ik heb hem daarna nooit meer gezien. Er zijn twee reünies geweest, maar volgens mij was hij daar niet.”

Te Wechel finishte om 21.20 uur, veertien uur en tien minuten had hij over de tocht gedaan. De organisatieleden aan de finish reageerden paniekerig. „U heeft bevroren voeten, u moet behandeld worden’, zeiden ze tegen me. 'Ik heb helemaal geen bevroren voeten, ik voel niets', antwoordde ik. 'Iedereen heeft hier bevroren voeten', riep die vent toen. Nou, de dokter daar gaf me even later gelijk, ik had geen bevroren voeten. Ik had nylon sokken over mijn wollen schaatssokken getrokken. Dat isoleerde be-

ter.” Voorafgaande aan de tocht had hij bij stadgenoot Henk Lamberts, in 1954 achtste en 1956 tiende bij de wedstrijdrijders, enkele simpele wijsheden opgedaan. „Ik was destijds sportleider in een jeugdkamp in Hummelo. Conditie had ik wel. Ik deed aan wielrennen en tenniste veel. Ik had een paar toertochten gereden, maar omtrent marathonschaatsen moest ik informatie verzamelen. Lamberts gaf die. Studentenhaver en rozijnen, geen brood want dat bevriest. De meesten droegen een wollen trui, maar daar waait de wind doorheen. Als een van de eersten droeg ik een nylon jack. Aan de binnenkant van mijn schaatsbroek had ik een laag rubber aangebracht. Lamberts zelf heeft op moeten geven. Bevroren oren, hij heeft dagen thuis gezeten.”

De nacht na de beproefing lag Techel wakker. Hij hoorde het krasen op het ijs en zag de diepe scheuren die hij diende te vermijden. En hij filosofeerde over een toekomst als marathonrijder op natuurijs. „De volgende Elfstedentocht wilde ik bij de wedstrijdrijders starten. Maar het duurde 22 jaar voor er weer een kwam. Toen had ik nog wel de toertocht kunnen rijden, maar ik had er geen



Oud-Arnhemmer Pim te Wechel, een van de 69 toerrijders die op 18 januari 1963 de Elfstedentocht uitreed, snelt in Weerselo op rolski's over een landweg.

Foto: Carlo ter Ellen

zin meer in, het is één grote op-tocht geworden.” Hij werd tennisleraar. Eerst in Ede en later in het Groningse Roden. Nog steeds waagt hij zich aan allerlei vormen

van duursport. Bij voorkeur solo. „Ik heb een keer een wandeltocht gemaakt van Duitsland, dwars door de Vogezen naar Zwitserland. Achthonderd kilometer.”

Hij zal morgen niet aan die gedenkwaardige 18 januari in 1963 denken. Pim te Wechel is aan het langlaufen in de Noord-Italiaanse bergen. Solo.

### Betere woning voor Paping



# Mogelijke gevolgen van ongenadige slijtageslag

## Niet tien, niet twintig maar soms wel veertig maal vallen komt voor

(Van een onzer verslaggevers)

**LEEWARDEN** — Deze twaalfde elfstedentocht zal de geschiedenis ingaan als de grootste slijtageslag die tot dusver ooit is voorgekomen en niet gemakkelijk zal zijn te overtreffen. Een combinatie van moeilijkheden die overwonnen moesten worden, de toestand van het ijs, de duisternis, de ijzelvorming door de ochtendmist, de ijzige koude en nog alle mogelijke dingen hebben daaraan meegewerkt. Zelfs de sterksten die ergens een eigenlijk on-

FRIESE KOERIER

# De sterksten uit 10.000

**LEEWARDEN** — De volgende 68 deelnemers aan de Elfsteden-toertocht komen, samen met de 57 tijdig binnengekomen wedstrijdrijders, voor het zo fel begeerde Elfstedenkruisje in aanmerking:

W. J. Abma, Sneek  
S. Ardenz, De Feanhoop

C. J. Bakker, Grootebroek  
Jan Balt, St. Jacobi Parochie  
K. Betten, Alkmaar  
K. Blanke, Leeuwarden  
H. Bloemsma, Beverwijk  
S. Boersma, Stiens  
J. Botman, Bovenkarspel  
C. Bovee, Halsteren  
W. K. Brouwer, Groningen  
H. Buma, Hitzum

D. Endendijk, Ermelo  
J. W. Eriks, Burgerbrug (Zijpe)  
F. F. Everts, Scheveningen

Doeke Faber, Langweer  
A. Folkerts, Oosterlittens

H. M. Gemser, Franeker  
A. R. J. Gerritsen, Zeist  
B. Groen, Steenwijk  
F. L. de Groot, Mantgum  
K. A. de Groot, Agum

B. Haytema, Koudum  
E. Hoekstra, Amsterdam  
T. Holwerda, Breukelen  
J. Huttinga, De Bilt

M. Immink, Nw. Vennepe

W. Jansma, Hogebeintum  
P. Jasper, Sneek  
D. de Jong, Warstiens  
D. de Jong Dzn, St. Anna Parochie

P. Kalsbeek, IJsbrechtum  
S. Kamp, Apeldoorn  
Harry Kok, Lutjebroek  
P. Kraayenhagen, Utrecht  
R. Kroes, Tietjerk  
N. Kuilboer, Koedijk

W. B. Leeker, Rotterdam

K. Makkings, Amsterdam  
P. Mellema, Nw. Schans  
H. Meijerhof, Leeuwarden

J. F. Nienhuis, Usquert

W. Oosterhof, Assen  
P. Oud, Lutjebroek

A. G. Poiesz, Steenwijk  
H. A. Posthumus, Akkerwoude  
L. Pijlman, Haren (Gr.)

J. Reen, Sneek

H. Schoenmaker, Den Helder  
P. G. Schooneman, Bovenkarspel  
O. van Schoot, Wolvega  
M. Sjoerdsma, Leeuwarden  
G. Schweigmann, Leeuwarden  
J. Sytsma, Leeuwarden

T. v. d. Veen, Haskerhorne  
R. van Verseveld, Doorn  
H. Visser, Hilversum  
E. de Vries, Stiens

M. de Wagt, Bolsward  
J. Wartena, Grouw  
R. Wartena, Grouw  
W. Wartena, Wartena  
P. te Wechel, Arnhem  
H. S. Wiersema, Appingedam

G. Yntema, Leeuwarden  
Sj. Zonderland, St. Nicolaasga  
T. J. Zuurbier, Doorn  
Pier Zijlstra, Rinsumageest

### Mikrokorfbalcompetities

De uitslagen van de woensdagavond gespeelde mikrokorfbalwedstrijden luiden als volgt:

Hoofdklasse: Leeuwarden—Wéz Fluch 0-1; Leeuwarden—Nij Libben 3-1; Nij Libben—Wéz Fluch (H) 2-4.

2e klasse A: Tietjerk—TKC 0-0; TKC—V en V B 0-2; V en V B—Tietjerk 2-0.

De standen luiden nu:  
Hoofdklasse  
Stânfries 6-9 V en V 4-4  
DSV 6-9 Scaats

### Betere woning voor Paping



**OMMEN** — Nauwelijks bekomen van de inspanningen in Elfstedenwinnar Reinier Paping zaterdag, vergezeld van zijn vrouw en vader, in zijn woonplaats Ommen door de bevolking gehuldigd. Gezeten in een auto maakte hij een triomftocht toegejuicht door zijn stad. Ommen door de bevolking gehuldigd. Gezeten in een auto maakte hij een triomftocht toegejuicht door zijn stad. Ommen door de bevolking gehuldigd. Gezeten in een auto maakte hij een triomftocht toegejuicht door zijn stad.

### Rectificatie uitslag Elfstedentocht

**HEERENVEEN** — In de uitslag van de Elfstedentocht (zie Koerier van zaterdag) zijn enkele foutjes geslopen. Op de achtste plaats eindigde niet Tichelaar, maar Aad de Koning uit Purmerend. Twaalfde was niet P. H. Hoogland, maar de militair H. van Oorschot uit Made. Hij was van de millairen de enige die de wedstrijd binnen de vastgestelde tijd volbracht. Op de 16ste plaats staat J. W. van der Hoorn. Dit moet zijn Ale Fekken uit Vegelinsoord, die vlak na zijn broer Albert (25ste) aan de finish arriveerde.

### Elfstedencracks rijden dinsdag in Ter Aar

**DEN HAAG (ANP)** — Reinier Paping, de glorieuze winnaar van de Elfstedentocht 1963, Jan Uitham, de Groninger die tweede werd, en de winnaar van de Ronde van Loosdrecht, de in ons land woonachtige Italiaan Damo, behoren tot de deelnemers aan de invitatielangebaanwedstrijden, die dinsdagmiddag in Ter Aar worden gehouden.

zait hij in de Groene weide, volkomen afhankelijk van derden, maar met de wetenschap dat het over een paar dagen wel weer in orde zal zijn. Maar het waren beslist niet de onervaren beginnelingen die dit overkwam, want ook K. Lefferstra uit Stobbega, die tussen Workum en Parrega nog bij de kop zat, troffen wij omstreeks de middag in Leeuwarden, ook al de dupe van het kromtrekken van zijn noren, wat hij door rechtbuigen had proberen te verhelpen. Het gevolg was dat hij zich slechts met één voet kon afzetten, wat natuurlijk tenslotte niet was vol te houden.

Met al dergelijke gevallen was het stapeltje nummers van teruggomers tegen twee uur reeds tot 110 stuks aangegroeid; een uur later waren het er al 143.

Enige tijd later zagen wij Jeen Nauta uit Grouw zijn nummer inleveren, die in Berlikum de genadeklap had gekregen. „t Was vallen en opstaan met mij”, zei hij ons „en daardoor was ik „út 'e liken”. Mijn beide knieën waren geblesseerd en toen kreeg ik ook

### Mogelijke gevolgen van ongenadige slijtageslag

## Niet tien, niet twintig maar soms wel veertig maal vallen komt voor

(Van een onzer verslaggevers)

**LEEWARDEN** — Deze twaalfde elfstedentocht zal de geschiedenis ingaan als de grootste slijtageslag die tot dusver ooit is voorgekomen en niet gemakkelijk zal zijn te overtreffen. Een combinatie van moeilijkheden die overwonnen moesten worden, de toestand van het ijs, de duisternis, de ijzelvorming door de ochtendmist, de ijzige koude en nog alle mogelijke dingen hebben daaraan meegewerkt. Zelfs de sterksten die ergens een eigenlijk onmerkbaar zwak plekje hadden, vielen er aan ten offer, laat staan degenen die niet meteen wel als „kneusje” kon aanmerken, al wilde men dat van zichzelf nooit erkennen. Van schuld is daarbij eigenlijk geen sprake, want wat kan men er tegen doen, wanneer er bezettingen optreden, wanneer de Noren de hanteerbaarheid van het ijs niet bijhouden te kunnen doorstaan, of wanneer men veertig keer vallen goed heeft doorstaan en de eenenveertigste keer met één keer te veel blijkt te zijn? De „man met de hamer” bleek ditmaal blijkaar over een enorm groot arsenaal van trucjes te beschikken waarmee en waar hij de slag kon toebrengen.....

Bij de EIBO-hulpost in De Groene Weide wist men reeds heel vroeg in de morgen, dat men op een hele drukke dag mocht gaan rekenen. En toch was de eerste wedstrijdrijder die zich 's morgens om tien voor acht weer kwam melden nu precies niet niet een gezal voor de EIBO, want die was reeds voor Sneek tot de ontdekking gekomen, dat hij dit niet zou kunnen volhouden en kwam op zijn schreden teruggevoerd.

W. Haisma uit Roden bleek het te kwada met zijn rug te hebben gekregen. Doordat hij geen steun kon maken en het loten keer oververwachte afremmen van schoke in de rug veroorzaakte, bleek dit ruzieve gevolgen te hebben gehad. Van Mantra de Zelle brak vlak bij Sloter de schaats van de schoen, waardoor hij over iemand heen was gevallen.

De uitvallers  
Janzen uit Rheenen had het reeds tot Stavoren gebracht toen zijn noren kromtrokken en hij er een gekruide skel van overhield. Mettering uit Arnhem was reeds dicht bij Wierumsum en zat mee in de kopgroep toen een verover schats hem noodlottig werd. Een groot deel van zijn gezicht was kapot.

Een soer stellige indruk maakte van Heerenveen uit Groningen die bij de Gelesdammen merkte dat hij niets meer kon zien. Als een hulpeloze blinde man zat hij in de Groene Weide, volkomen afhankelijk van derden, maar met de wetenschap dat het over een paar dagen wel weer in orde zal zijn.

Maar het waren beslist niet de onervaren beginnelingen die dit overkwam, want ook K. Lefferstra uit Stobbega, die tussen Workum en Parrega nog bij de kop zat, troffen wij omstreeks de middag in Leeuwarden, ook al de dupe van het kromtrekken van zijn noren, wat hij door rechtbuigen had proberen te verhelpen. Het gevolg was dat hij zich slechts met één voet kon afzetten, wat natuurlijk tenslotte niet was vol te houden.

Met al dergelijke gevallen was het stapeltje nummers van teruggomers tegen twee uur reeds tot 110 stuks aangegroeid; een uur later waren het er al 143.

Enige tijd later zagen wij Jeen Nauta uit Grouw zijn nummer inleveren, die in Berlikum de genadeklap had gekregen. „t Was vallen en opstaan met mij”, zei hij ons „en daardoor was ik „út 'e liken”. Mijn beide knieën waren geblesseerd en toen kreeg ik ook

noeg op een gegeven moment de punt van de schaats van Venema er hardhandig tegenaan, maar dat is morgen wel weer beter. Het ijs was echter zo slecht, dat je het is nooit kunt voorstellen.

Ook Jeen Wester moest het laten afweten. Na de klansparij in Wierum viel hij en „schot het ham in de rug”. Een slijtageslag dus, hard en meedoelzaam. En ook zonder aanzien des persoons.

### De sterksten uit 10.000

**LEEWARDEN** — De volgende 68 deelnemers aan de Elfsteden-toertocht komen, samen met de 57 tijdig binnengekomen wedstrijdrijders, voor het zo fel begeerde Elfstedenkruisje in aanmerking:

W. J. Abma, Sneek  
S. Ardenz, De Feanhoop

C. J. Bakker, Grootebroek  
Jan Balt, St. Jacobi Parochie  
K. Betten, Alkmaar  
K. Blanke, Leeuwarden  
H. Bloemsma, Beverwijk  
S. Boersma, Stiens  
J. Botman, Bovenkarspel  
C. Bovee, Halsteren  
W. K. Brouwer, Groningen  
H. Buma, Hitzum

D. Endendijk, Ermelo  
J. W. Eriks, Burgerbrug (Zijpe)  
F. F. Everts, Scheveningen

Doeke Faber, Langweer  
A. Folkerts, Oosterlittens  
H. M. Gemser, Franeker  
A. R. J. Gerritsen, Zeist  
B. Groen, Steenwijk  
F. L. de Groot, Mantgum  
K. A. de Groot, Agum

B. Haytema, Koudum  
E. Hoekstra, Amsterdam  
T. Holwerda, Breukelen  
J. Huttinga, De Bilt

M. Immink, Nw. Vennepe

W. Jansma, Hogebeintum  
P. Jasper, Sneek  
D. de Jong, Warstiens  
D. de Jong Dzn, St. Anna Parochie

P. Kalsbeek, IJsbrechtum  
S. Kamp, Apeldoorn  
Harry Kok, Lutjebroek  
P. Kraayenhagen, Utrecht  
R. Kroes, Tietjerk  
N. Kuilboer, Koedijk

W. B. Leeker, Rotterdam

K. Makkings, Amsterdam  
P. Mellema, Nw. Schans  
H. Meijerhof, Leeuwarden

J. F. Nienhuis, Usquert

W. Oosterhof, Assen  
P. Oud, Lutjebroek

A. G. Poiesz, Steenwijk  
H. A. Posthumus, Akkerwoude  
L. Pijlman, Haren (Gr.)

J. Reen, Sneek

H. Schoenmaker, Den Helder  
P. G. Schooneman, Bovenkarspel  
O. van Schoot, Wolvega  
M. Sjoerdsma, Leeuwarden  
G. Schweigmann, Leeuwarden  
J. Sytsma, Leeuwarden

T. v. d. Veen, Haskerhorne  
R. van Verseveld, Doorn  
H. Visser, Hilversum  
E. de Vries, Stiens

M. de Wagt, Bolsward  
J. Wartena, Grouw  
R. Wartena, Grouw  
W. Wartena, Wartena  
P. te Wechel, Arnhem  
H. S. Wiersema, Appingedam

G. Yntema, Leeuwarden  
Sj. Zonderland, St. Nicolaasga  
T. J. Zuurbier, Doorn  
Pier Zijlstra, Rinsumageest

**KNIJPE** — Op de ijsbaan van „By Joun Uftoun” vond vrijdagmiddag de hardrijderij van scholen uit de gemeentelike Heerenveen plaats, een estafetterijderij, waaraan 17 scholen deelnamen.

Het is school J. Kootstra van Benedenknipte niet gelukte de wisselprijs weer voor een jaar mee te nemen. Wel bleef de prijs in Knijpe, maar ze verhuisde van Beneden- naar Bovenknijpe om te pronk te staan in de school van meester H. v. Veen, die de sterkste schoolafvaardiging bleek te hebben.

School K. Jansma van Tjalleberd bezette de tweede plaats en school J. Kootstra van Benedenknipte moest dit jaar met de derde plaats genoegen nemen.

★ Truus Wittink uit Groningen is zaterdag te Groningen provinciaal kampioene langebaan geworden. Zij won alle drie afstanden: de 500 meter in 60,5; de 1.000 meter in 2.08,2 en de 1500 meter in 3.19,2.

## ELFSTEDENTOCHT

Dat schaatsen op natuurijs nog een andere kant van de medaille kent, bleek uit het verhaal van Pim te Wechel, die in 1963 één van de 69 toerrijders was, die toen onder erbarmelijke omstandigheden de Elfstedentocht heeft uitgereden.

Hij zag anno 2004 de beelden nog voor zich: ijs, ijs, scheuren in het ijs, ploeteren door de sneeuw, vallen weer opstaan en dat vele malen.

Zijn verhaal over een tocht op het Leekster meer, door het ijs zakken, kopje onder, een weg banen door de ijsschotsen en nu nog steeds de littekens op zijn borstkas. Ook dat is schaatsen op natuurijs.

De aanwezigen in de cantine bij Free-Wheel werden er stil van. En Pim te Wechel? Terugdenkend aan die tocht sprongen hem deze avond de tranen weer spontaan in de ogen!